

Statsspråk

Bladet for godt språk i staten

Jeg vil bruke språkloven
som en positiv inngang til
språkarbeidet i Nav.

Hans Christian Holte

Språk er lov

Både Nav-direktøren, studenten og Språkrådet tror at den nye språkloven vil gjøre staten enda bedre.

AV SIGRID SØRUMGÅRD BOTHEIM

Våren 2021 vedtok Stortinget lov om språk (språkloven), som trer i kraft 1. januar 2022. Loven inneholder ingen sanksjonsmuligheter, men Nav-direktør Hans Christian Holte tror den vil hjelpe staten til å yte enda bedre tjenester.

– En lov fungerer aller best når den er normerende og stimulerer til forebyggende arbeid. Den må også slå ned på avvik, men det er ikke hovedfunksjonen. Jeg vil bruke språkloven som en positiv inngang til språkarbeidet i Nav.

Språk er sørvis

Holte begynte som direktør i Nav i august 2020. Han skulle lede en etat midt i en pandemi der rekordmange stod uten arbeid.

Samtidig måtte han håndtere etterdønningene av den såkalte EØS-skandalen, der en feiltolking av regelverket førte til at 78 personer ble urettmessig dømt for trykkesvindel. Etter et par måneder i direktørstolen la han fram seks mål for etaten.

– Ett mål er å følge opp og gi bedre sørvis til hver enkelt bruker. I dette arbeidet er klarspråk viktig.

Holte forteller at klarspraksarbeidet følger tre spor.

– For det første må vi jobbe aktivt for bedre språk i hele organisasjonen, i alle fylker og på alle kontor. For det andre må tjenestene på nav.no være lett tilgjengelige, enkle →

Nye namn på Noreg: Norga, Nöörje, Vuodna og Norja

4. mai fekk Noreg offisielle namn på samisk og kvensk. Kvener og samar har sjølvstøtt nytta eigne namn på Noreg i fleire hundre år, men først no har namna fått offisiell status av Stortinget. Det finst tre anerkjende samiske språk i Noreg: nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. Namnet på Noreg på desse språka er høvesvis *Norga*, *Nöörje* og *Vuodna*. Det kvenske namnet er *Norja*.

Språkrådet arbeider for å verne og fremje kvensk språk, mellom anna gjennom ei eiga rådgjevingsteneste for kvenske stadnamn. Språkrådet har derfor gjeve råd i arbeidet med det kvenske namnet, medan Sametinget har hatt ansvar for dei samiske namna. Alle namna har vore på nasjonal høyring.

Namna vil mellom anna bli tekne i bruk på grenseskilta i dei områda der språka tradisjonelt blir nytta.

Nå blir det tydelig stadfestet at prinsippet om klarspråk er noe som skal etterleves i det offentlige.

Hans Christian Holte

➔ å forstå og trygge å bruke. Nettstedet er i praksis det største Nav-kontoret i Norge. For det tredje må vi samhandle bedre. I komplekse saker er ulike deler av Nav involvert. Vi prøver å samle oss bedre for å hjelpe dem som er i kontakt med oss, og da kommuniserer vi også tydeligere, mer enhetlig og mer imøtekommende.

Holte sier at arbeidet har gitt ham en erkjennelse av hvor viktig klarspråk er for rettssikkerhet, likebehandling og tillit til det offentlige. Han mener det er positivt at klarspråksparagrafen i språkloven gir det offentlige plikt til å kommunisere klart.

– Jeg tror mange ser verdien av klarspråk, men det er vanskelig å prioritere arbeidet. Det blir ofte et overskuddsfenomen. Nå blir det tydelig stadfestet at prinsippet om klarspråk er noe som skal etterleves i det offentlige.

Språk er mangfold

Direktør i Språkrådet, Åse Wetås, gratulerer alle språkbrukere med loven. Hun sier at loven blant annet skal beskytte språkmangfoldet vårt.

– Det norske samfunnet setter toleranse og ytringsfrihet svært høyt. Men disse verdiene får dårlige levekår uten mangfold og synlige mindretall. En viktig oppgave for det offentlige er å sikre rettighetene til brukere av mindretallsspråk.

For å sikre disse rettighetene inneholder språkloven bestemmelser om at offentlige virksomheter skal bruke, utvikle og styrke både bokmål, nynorsk og de samiske språkene. De skal også ta ansvar for å verne og fremme norsk tegnspråk, kvensk, romani og romanes.

– Språkrådet skal informere offentlige virksomheter om hvordan de skal følge opp loven i praksis og dermed gi folk bedre tjenester. Vi skal også forklare språkbrukerne hvilke rettigheter de har, og hvordan de skal gå fram for å få dem oppfylt, sier Wetås.

Språk er likebehandling

Ådne Reidar Nes Kleppe er en av språkbrukerne i Norge som kan komme til å dra

nytte av språkloven. Kleppe går på lektorstudiet i engelsk ved NTNU, og som student har Kleppe opplevd å få utlevert eksamensoppgaver på feil skriftspråk eller i et uklart og dårlig språk. Han sier at slike opplevelser tærer på hans tillit til de tjenestene staten leverer.

– Tillitsbygging er et langsiktig prosjekt som skal gjennomsyre alle tjenestene staten tilbyr. Noen ganger opplever jeg at mitt valg av skriftspråk ikke blir respektert. Da føler jeg meg som en annenrangs innbygger.

– *Hva kan staten gjøre for deg som språkbruker?*

– For meg er det viktig at det blir brukt både nynorsk og bokmål i tilgjengelig informasjon, at alle innbyggere får svar fra staten på eget skriftspråk, og at alle innbyggere får mulighet til å velge fritt hvilket skriftspråk de vil bruke i skole- og arbeidslivet. Jeg håper at språkbrukerne ikke skal måtte kjempe for å få oppfylt rettighetene sine.

Språk er tillit

Nav-direktør Holte er enig med Kleppe i at tilliten mellom innbyggerne og staten kan være skjor.

– Til Ådne vil jeg si at vi i staten hele tiden må jobbe for å styrke tilliten. Det å ikke bli møtt med det skriftspråket du forventer, svekker tilliten. Jeg vet om flere eksempler fra Nav der innbyggenes tillit til staten har blitt svekket, blant annet fordi de ikke har forstått det Nav vil si til dem. Et gammelt munnhell sier at tillit kommer til fots og forsvinner til hest. Vi som ledere må se nøye på hva som kan rive ned eller bygge opp tillit.

– *Hvilke råd har du til andre ledere i staten som vil arbeide systematisk med språk?*

– Jeg ville undersøkt hva som bygger tillit hos målgruppa. Jeg tipper det ville komme fram at god kommunikasjon og godt språk er viktig. Knytt språkarbeidet opp til samfunnsoppdraget og kjernen av det dere gjør i organisasjonen din. Ikke driv med språkarbeid bare fordi det er «korrekt», eller fordi dere er pålagt å gjøre det.

Etikk inn i ISO-standard for klarspråk

Med den kommande ISO-standard for klarspråk får verda for første gong offisielt vedtatte prinsipp og retningslinjer om klarspråk som fagfelt. Standarden slår fast at klarspråk er mottakarorientert språk og kommunikasjon som set lesarane først.

På internasjonale klarspråkskonferansar har diskusjonane dei siste åra dreia seg mykje om korleis ein som avsendar kan skape tillit hjå mottakaren. Den nye ISO-standarden inneheld ei retningslinje som skal sikre at avsendaren vel ut innhaldet på ein etisk forsvarleg måte. Det tyder at ein tekst i klarspråk er nøyaktig og presis, og at innhaldet ikkje er usant eller misvisande. Skribenten skal heller ikkje gøyme eller utelate innhald som lesaren treng å vite om.

Somme har uttalt at etiske vurderingar ikkje høyrer heime i ein standard, og andre meiner at det ikkje bør vere nødvendig å seie at ein ikkje skal lyge. Retningslinja har likevel blitt ståande. Etter planen skal ISO vedta standarden no i haust.

Språkrådet er i gang med å lage informasjon til offentlige ansatte om hvilke plikter de får etter språkloven. All informasjon blir lagt ut på nettstedet spraklov.no, som åpnes i løpet av høsten 2021.

Dette er føremålet med språklova

Språklova har ein føremålsparagraf som inneheld dei overordna måla med lova og gjev ei ramme for korleis dei andre paragrafane skal tolkast. Her er dei viktigaste formuleringane i føremålsparagrafen.

Språklova skal styrkje norsk språk

Norsk språk er både tale og skrift, bokmål og nynorsk. Det å styrkje norsk språk inneber å bruke norsk meir, men norsk skal likevel ikkje fortregje dei andre språka som lova omfattar.

Norsk språk skal vere eit samfunnsberande språk og skal kunne nyttast på alle samfunnsområde

Eit samfunnsberande språk er eit overordna fellesspråk som held samfunnet saman og gjev det identitet. Vi skal kunne bruke dette fellesspråket – norsk – til alle tider og i alle samanhengar i Noreg.

Det offentlege skal setje i verk tiltak for at norsk språk skal ta attende område der engelsk dominerer i norsk samfunnsliv i dag.

Norsk språk må kunne halde tritt med utviklinga på alle område og i alle sektorar i samfunnet vårt. Vi skal kunne prate og skrive om alle fag på norsk.

Språklova skal fremje likestilling mellom bokmål og nynorsk

Både skriftspråka (bokmål og nynorsk) skal brukast, utviklast og styrkjast i det offentlege.

Språklova skal sikre vern og status for dei språka som staten har ansvar for

Dei samiske språka er urfolksspråk i Noreg. Samisk og norsk er likeverdige språk, og offentlege organ har ansvar for å bruke, utvikle og styrkje samiske språk.

Kvensk, romani og romanes er nasjonale minoritetsspråk i Noreg, og dei er verna etter den europeiske pakta om regions- eller minoritetsspråk. Norsk teiknspråk er det nasjonale teiknspråket i Noreg. Offentlege organ har ansvar for å verne og fremje desse språka.

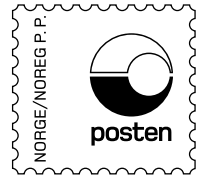
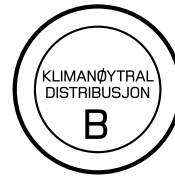
Det offentlege skal setje i verk tiltak for at dei samiske språka, dei nasjonale minoritetsspråka og norsk teiknspråk skal brukast meir, og språkbrukarane skal ikkje bli hindra eller motarbeidde når dei vil bruke sitt eige språk. Eit offentleg organ må kunne gjere greie for korleis det handterer ansvaret for desse språka.

På språklov.no blir det lagt ut rett-leiingstekstar til alle paragrafane i språklova.

Les føremålsparagrafen og resten av språklova på nettsidene til regjeringa.

Returadresse:
Språkrådet
Postboks 1573 Vika
0118 Oslo

SPRÅKTIPS

Råd om uråd

Det faste uttrykket *ane uråd* betyr å merke at noe er galt. Selv om den som aner uråd, lett kan bli urolig, heter det altså ikke **ane uro*, slik mange skriver og sier.

Uråd kan her oppfattes som 'vanskelig eller farlig situasjon', jamfør uttrykket å vite råd for uråd.

Språkegget

– publisert av rikskringkasteren

«Etter over 20 år i tjeneste har den siste kofferten nå passert gjennom det gamle bagasjeanlegget på Oslo lufthavn.»

Så slitesterke koffertene blir neppe produsert i dag.

Vegen til stadnamnet

Har du ansvar for stadnamnsaker i kommunen din?
Eller er du interessert i norske stadnamn, korleis dei blir behandla, og kva for regelverk som gjeld i stadnamnsaker?
Da vil du ha god nytte av kurset «Vegen til stadnamnet – eit kurs i stadnamnarbeid og stadnamnlova».

Kurset ligg ute på laeringsplattformen.difi.no.

Språkspørsmålet

Jeg ser at det ofte brukes stor forbokstav i alle ordene i sangtitler, kapitteloverskrifter og lignende. Er det riktig?

Svar: Nei. På norsk skal bare det første ordet i en tittel ha stor forbokstav.

Unntaket er selvsagt egennavn i tittelen, det vil si personnavn, stedsnavn og andre navn som skal skrives med stor forbokstav ellers også.

Den samme regelen gjelder kapitteloverskrifter og liknende i andre sjangre. Det overforbrukte av store bokstaver som du har lagt merke til, kommer nok av engelskpåvirkning.

Les flere spørsmål og svar på sprakradet.no/svardatabase.

SPRÅKDAGEN 2021

Kunnskapssektorens språkansvar er tema for Språkdagen 2021. Det blir debatter om norsk fagspråk i akademia og nynorsk i grunnopplæringa. På programmet står blant andre kunnskapsminister Guri Melby, UiA-rector Sunniva Whittaker og jurist Sofie Høgestøl. Språkdagen ledes av NRK-journalist Espen Aas.

Meld deg på!

Sted: Det Norske Teatret (digital sending)
Tid: 9. november kl. 9.00–11.30
Påmelding: sprakdagen@sprakradet.no

Sitatet

Norsk språk er viktig for det norske demokratiet. Felles språk bidrar til å bygge sterke og inkluderende fellesskap.

kultur- og likestillingsminister
Abid Q. Raja